

- за масовістю (індивідуальний, фронтальний, груповий);
- за використанням технічних засобів навчання (безмашинний, комп'ютерний);
- за контролюючими особами (викладач, взаємоконтроль, самоконтроль).

Головна мета технологій діагностування – це встановлення зворотнього зв'язку в системі “викладач - студент”; керування процесом навчання студентів; формування навичок і умінь, їх коректування й удосконалення, систематизація знань. Важливо проводити діагностування студентів систематично, правильно організувати й спланувати на занятті проведення даних методик. Одним із питань, яке стоїть при системі діагностування знань студентів, є критерії і показники балів оцінювання успішності, якість знань, умінь майбутніх спеціалістів.

У розробці критеріїв знань, умінь, а також оцінки ми бачимо подальшу свою роботу над цією проблемою.

Т.М.Гусак, О.Г.Малінко

ВИКОРИСТАННЯ МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВОЇ СИСТЕМИ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Стаття посвячена використанню модульно-рейтингової системи в процесі вивчення іноземних мов. Аналізуються задачі і цілі модульно-рейтингової системи навчання.

The present article deals with the question of using module-rating system during foreign language learning process.

The author analyses aims and purposes of module-rating system of teaching.

Нові технології в освіті відкривають широкі горизонти для використання тих форм та методів організації навчального процесу, які широко використовуються на Заході. В їх числі є і так звана рейтингова або модульно-рейтингова система навчання.

При вивченні іноземних мов враховуються такі фактори, як особисті здібності студента, його бажання оволодіти іноземною мовою, його відношення до процесу навчання в цілому, технічна оснастка факультету чи кафедри, наявність ТЗН, аудіо- та відеокабінетів, комп'ютерних класів, тощо.

Основним завданням модульно-рейтингової системи є можливість активно впливати на процес навчання студента, можливість зацікавити студента процесом навчання, результатом чого стало б покращення успішності. Це покращення може бути викликане використанням модульно-рейтингової системи. Використання цієї системи позитивно впливає на успішність та навчальну дисципліну студентів, значно підвищує якість знань студентів.

Ця система складається із двох взаємопов'язаних і доповнюючих одна одну складових частин: рейтингової та модульної. Їх можна використовувати і кожен окремо, але тоді ефективність буде набагато меншою. Мета модульної системи – поставити студента перед необхідністю постійно працювати протягом всього семестру. Можна розбити весь граматичний матеріал, який вивчається на I курсі на декілька модулів (блоків), наприклад, на 6 модулів, як показано на табл. 1, включивши до модулів також економічні теми, які вивчаються на II курсі в першому семестрі.

Кожен модуль містить 2-3 граматичні теми та теми по економіці, по яким ми проводимо практичні заняття. На кожне заняття студент повинен показати викладачеві

індивідуальне домашнє завдання по темі, яка вивчається, здати її усно та отримати певну кількість балів, скажімо, 5.

ОСНОВНІ ГРАМАТИЧНІ РОЗДІЛИ ТА ТЕМИ

Видо-часові граматичні форми та теми		Модулі
Modal Verbs Pronouns	Market and market structures	Модуль 1
The Passive Voice Pronouns	Demand	Модуль 2
Sequence of Tenses Direct and Indirect Speech Pronouns	Supply	Модуль 3
The Infinitive The Prepositional Infinitive Complex	Market Price	Модуль 4

Якщо робота не виконана, чи виконана невірно – 0, задовільно – 1-2, добре – 3-4, відмінно – 5. Можна ввести також лабораторні роботи при наявності комп'ютерних програм чи розробок і тоді ще раз на місяць студенти здають лабораторну, за яку отримують ще, скажімо, 3 бали. Якщо студент вчасно не здав лабораторну, бали відраховуються. Також можна ввести раз на місяць чи два-три рази на семестр самостійну роботу з газетою чи домашнім читанням, за що, скажімо, студент отримує 3 бали.

Після засвоєння кожного модуля проводиться тестовий екзамен, сума балів за який і буде оцінкою знань студента по даній дисципліні. Остання частина і входить в рейтинг студента, як складова. Умовою допуску до тестового екзамену є мінімальна сума балів, яку студент повинен набрати під час виконання всіх видів робіт протягом модуля. Це робить модульну систему гнучкою. Якщо ж студент не набрав

мінімальну суму балів, то він не допускається до тестового екзамену і йому рекомендується набрати цю кількість балів за рахунок лабораторних, індивідуальних та самостійних робіт. За всі тестові екзамени студент може отримати протягом семестру за три модулі мінімально – 14 балів, максимально – 33 бали за поточний контроль і за кожний тестовий екзамен від 0 до 6 балів, тобто 12-18 балів. Якщо два модулі – 12 балів, три – 18 балів.

Студент, який отримав не менше, скажімо, 15-16 балів може звільнитися від курсового екзамену чи заліку.

Студент, який отримав менше 15 балів, здає екзамен, до якого від допускається, отримавши мінімальну суму балів.

У цьому випадку екзамен, який проводиться письмово повинен містити завдання по всіх розділах, які вивчалися. Модульна система вимагає чітких правил її проведення і ці правила повинні знати і студенти і викладачі. Обов'язково повинні видаватися методичні вказівки по проведенню модульного контролю по даній дисципліні. Ці вказівки видаються кожній групі і кожен студент з перших днів навчання повинен знати всі умови та вимоги, також кількість модулів, перелік тем, які входять до цих модулів, а також кількість завдань, їх оцінка в балах та строки (тижні чи місяці) їх виконання. Внесення змін до цієї інструкції надалі протягом року не допускається. Якщо будь-яка кількість годин випадає через свята, це повинно бути вказано в інструкції.

Вказівки також повинні містити:

- а) зміст і загальну кількість модулів;
- б) список методичної літератури;
- в) систему оцінювання робіт;
- г) строки виконання кожного модуля;
- д) строки проведення тестового екзамену;
- е) систему оцінювання, тобто кількість балів;

є) порядок звільнення студента від семестрового екзамену чи заліку за результатами модульної системи.

Мета рейтингової системи дати об'єктивну розгорнуту оцінку знань студента та його підготовки по всім предметам, які вивчаються на даному курсі. Рейтинг використовується під час атестації студентів. Але основним при використанні рейтингової системи повинно бути використання цієї системи всім університетом не тільки стосовно студентів, але й стосовно викладачів, оскільки рейтинг повинен використовуватися як при атестації студентів, при влаштуванні спеціалістів на роботу, при переукладанні контракту з викладачем, при прийнятті викладача на роботу, при підвищенні кваліфікаційного рівня викладача.

Рейтинг викладача включає анонімне опитування студентів всіх курсів, на яких викладає даний викладач.

У студентів запитують думку про рівень проведення занять, ставлення викладача до свого предмету, чи вважає студент за потрібне відвідувати заняття чи лекції цього викладача. Прикладом може бути пані Маделейн Олбрайт, яка протягом семи років займала по рейтингу перше місце у своєму університеті серед викладачів.

Система рейтингу для студента надасть можливість, наприклад, першим 10-20 студентам на право на найкращу роботу, при умові відбору цих студентів представниками фірм, як це практикується за кордоном, звільнення на 40-50% від оплати за навчання, якщо це контрактник.

Для викладача, при умові поліпшення економічної ситуації у країні і збільшенні оплати, яка справді надасть змогу жити достойно, це буде досить гарний стимул для росту та надання можливості займатися підвищенням свого рівня.

Для нашої країни та для наших стереотипів модульно-рейтингова система – це якісно новий рівень викладання у вищій школі, закладення справді демократичних принципів оцінювання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Mood A. M. Macro-Analysis of the American Educational System, Operations Res., 17, 770-784 (1969).
2. Adelman J., Parti M., The Determinants of Student Achievement, Research Bulletin, Rutgers University, New Brunswick, New Jersey, 1972.
3. Гусева А.Ф., Закс Е.В. Рейтинговая система – новый подход к организации контроля в обучении общей химии // Тез. докл. XVI Менделеевского съезда по общей и прикладной химии Т.1. – СПб., 1998. – С. 370-371.
4. Надеяев В., Мартинова Т., Герстенбергер В. И др. Рейтинговая система оценки знаний при изучении общетехнических дисциплин // Высшее образование в России. – 1997. - №2. – С. 103-107.

М.Г.Вієвська

ПОЗААУДИТОРНА РОБОТА З МОЛОДДЮ ЯК ЗАСІБ АДАПТАЦІЇ ДО ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

В статті розглядається проблема використання внеаудиторної роботи со студентами, адаптації первокурсників к обучению в высшей школе. Показана роль выпускающих кафедр, формы внеаудиторной работы по психолого-педагогическим дисциплинам в экономическом вузе. Предлагается программа кураторских часов для студентов I курса.

The article reveals the problems of students after-school activities and adjusting of first-grade students to the process of education in higher school. The leading role of the core-chairs and the forms of after-school activities on psychology and pedagogy in the higher educational establishment of economy have been confirmed. The schedule of tutorial work the first-grade students is proposed.

Реформа освіти України передбачає підвищення вимог до випускників вищої школи, тим самим сприяє підготовці конкурентноздатних фахівців. Професійні знання та вміння не виникають стихійно, самомивовільно у процесі засвоєння студентами навчальних дисциплін, які включені до вузівських планів та програм.

Формування основ професійної майстерності неможливо без цілеспрямованої, організованої та систематичної виховної роботи з боку всього педагогічного колективу вищої школи. Як свідчить аналіз наукової літератури та педагогічної практики, поки що не вичерпані всі можливості вищої школи з цього питання. Частково позааудиторна виховна робота у вищій школі ще не в повному обсязі використовується у професійному вихованні студентів. Система позааудиторної роботи є цілостний процес, в якому удосконалюються всі учасники цієї діяльності. Тому потрібно визначити можливості позааудиторної роботи в професійній підготовці майбутніх спеціалістів, виявити основні моменти в її організації та проведенні в умовах економічного вузу. Суспільна потреба та умови університетської підготовки надали можливість введення на базі економічної освіти іншопрофільних дисциплін з відповідною додатковою фаховою спеціальністю, враховуючи означене студенти Криворізького економічного інституту Київського національного економічного університету мають можливість оволодіти додатковою спеціальністю "викладач економіки".

Тому позааудиторна робота має проводитися викладачами фахових кафедр та кафедри педагогіки та психології. При плануванні та проведенні означеної роботи вони повинні враховувати, що перехід від навчання у середній школі до навчання у вищій характеризується зміною умов життєдіяльності особистості. На відміну від шкільного навчання, у вищому навчальному закладі, іншого структурування набуває навчальний матеріал, що вивчається, як за змістом, так і за обсягом, здійснюється перехід до лекційно-практичної системи організації навчального процесу, змінюються загальні умови діяльності і оточення. Зазначене вище зумовлює існування і необхідність вирішення проблеми адаптації першокурсників до навчання у вищій школі. Даний процес передбачає:

- ознайомлення студентів із системою вузівського навчання;
- формування установки на активну самостійну навчальну діяльність;
- оволодіння прийомами наукової організації праці, навичками навчальної та науково-дослідної роботи.

Різноманітні аспекти соціальної та психологічної адаптації в останні роки досить активно досліджуються українськими вченими: В.В. Васильєвим, А.М. Висоцькою, Я.О.Горшовським, Т.І.Доцевич, Л.І.Закутською, О.М.Кокун, Н.Д.Корольовою, А.М.Кузнецовим, М.В.Левченко, А.А.Листопадом, О.Г.Морозом, Г.М.Ніщук, Т.І.Ольховецькою, В.В.Очеретяним, І.О.Сабанадзе, М.І.Томчуком, Т.Я.Яценко та іншими. Аналіз наукової літератури доводить, що адаптація до вузівського навчання – це соціально-психологічна проблема. В психології це явище розглядається як процес та результат пристосування людини до ситуації, що змінилася, в ході якої вона використовує механізми поведінки, які придбала на попередніх етапах свого розвитку та соціалізації, або відкриває нові засоби рішення задач. Тому адаптація визначається як зумовлена

змiнами соціальної дійсності специфічна діяльність по оптимізації взаємодії індивіда з навколишнім середовищем. В процесі адаптації людина, орієнтуючись в нових для неї умовах, пізнає й оцінює діяльність та свої можливості щодо її виконання, а також коригує відповідно до цього свою поведінку. Адаптація як явище динамічно-процесуального плану характеризується за інтенсивністю, швидкістю, темпом, ритмом. В кожному випадку зазначені характеристики мають індивідуальне виявлення. Але все ж таки цей процес, на наш погляд, залежить від виконання всіма вузівськими підрозділами функцій, серед яких:

- створення умов для успішної адаптаційної діяльності кожної особистості;
- вплив на формування у студентів індивідуального адаптивного механізму;
- створення умов для цілеспрямованого систематичного розвитку людини як суб'єкта діяльності (адаптаційної у тому числі).

Проведене протягом трьох років нами цілеспрямоване систематичне спостереження за адаптаційними механізмами педагогічного процесу дозволило встановити зв'язок між типовими труднощами адаптації першокурсників та факторами, які їх зумовлюють:

- регламентована зовні пізнавальна діяльність в школі замінюється на аритмічну, яка вимагає високого рівня внутрішньої організації;
- здійснюється відносно менший за інтенсивністю систематичний контроль за успішністю навчання у порівнянні зі шкільною системою чіткого повсякденного і поурочного контролю;
- недостатньо науково обґрунтовані та інформаційно доведені критерії оцінювання успішності навчальної діяльності студентів;

- вузівські поточні оцінки мають низький престиж; навчальне навантаження є значним і нерівномірним;
- відсутні або недостатньо розвинені навички самостійної роботи; нерозвинені вольові якості студентів, що, як правило, поєднується із залежністю від близької мотивації;
- першокурсники недостатньо самоорганізовані і самодисципліновані.

Вище зазначені фактори посилюються емоційно: студенти першого курсу переживають сумніви з приводу своєї готовності до навчання у вузі в зв'язку із суб'єктивними причинами, зосереджуються на власних недоліках перед вимогами, що зростають, переглядають своє рішення щодо правильності вибору професії, вищого навчального закладу.

За таких умов необхідно: організувати допомогу студентам I курсу з перших днів навчання; об'єднати зусилля всіх вузівських структур у забезпеченні адаптаційної діяльності першокурсників; виявляти та урахувувати індивідуальні особливості студентів якомога раніше.

В організації навчальної та науково-дослідної діяльності першокурсників має бути підвищена роль випускаючих кафедр. З цією метою, починаючи з перших днів навчання у вузі, необхідно проводити зустрічі - години випускаючих кафедр, на яких студентів ознайомлювати із: особливостями, напрямками, режимом роботи кафедри, викладачами, персоналом кафедри; системою спеціальних дисциплін, які викладаються на кафедрі; системою рубіжного, підсумкового контролю; обсягом самостійної, індивідуальної роботи для успішного засвоєння курсів; періодичними фаховими виданнями, методичними посібниками, що є на кафедрі.

Форми позааудиторної роботи мають бути різноманітними. В практиці роботи Криворізького економічного інституту Київського національного економічного університету викладачами кафедри педагогіки

та психології використовуються наступні форми: психолого-педагогічні інформації, зустрічі-бесіди з майстрами педагогічної праці, диспути на педагогічні теми, прес-конференції з актуальних проблем виховання, освіти та навчання, бесіди за “круглим столом” з питань психології та педагогіки, конкурси, педагогічні олімпіади, вечори-зустрічі, вечори питань та відповідей на найважливіші психолого-педагогічні питання, усні журнали, вистави, альбоми, стенди, педагогічні тижні, творчі дискусії з питань виховання молоді, День психологічної та педагогічної науки, конкурси студентських робіт з проблем педагогіки та психології. На протязі чотирьох років було проведено: Аукціон педагогічних ідей, Мандрівка у закордонні країни (система освіти), педагогічний симпозіум, гра-естафета “Педагогіка і ми”, “П’ять хвилин з психологією та педагогікою”, педагогічний консиліум, педагогічний турнір, конкурс “реклама навчального закладу”, тощо.

Саме на організацію навчальної та науково-дослідної роботи студентів I курсу має спрямовуватися робота кураторів. На кураторських годинах необхідно розглядати проблеми самоосвіти, самовиховання, що, безперечно, допоможе прискорити адаптацію до вузівського навчання. Виховну роботу зі студентами I курсу є сенс спрямовувати на усвідомлення ними необхідності мобілізації зусиль для прискорення адаптації до навчання у вузі. Головна мета виховання першокурсників полягає у формуванні індивідуального адаптивного механізму за умов цілеспрямованої організації: дієвої системи ознайомлення студентів із методами самоосвітньої, самовиховної діяльності, наукової організації праці; системи індивідуальної допомоги, консультування. Так, програма кураторських годин для студентів першого курсу “Самоосвіта як засіб адаптації студентів до навчання у вищій школі” включає наступні питання: 1. Вміння планувати свої життєві плани та ставити

завдання з самоосвіти. 2. Розвиток пізнавальних здібностей як засіб підвищення ефективності самоосвітньої діяльності. 3. Самоосвіта та творчість в діяльності майбутнього спеціаліста. 4. Виховання волі та характеру як умова управління самоосвітою та прискорення адаптації першокурсників до вузівської системи навчання. 5. Рациональність у самоосвіті. 6. Попередження та вирішення конфліктів шляхом самоосвіти.

Деканати, органи студентського самоврядування, куратори у роботі з першокурсниками значну увагу повинні приділяти створенню колективу студентської групи, визначивши цілі, близькі та віддалені перспективи, напрямки спільної діяльності. Виховна робота має включати: проведення кураторських годин з відповідної тематики; ознайомлення студентів із специфікою роботи методичних кабінетів, бібліотеки, правилами поведінки в них, основними прийомами роботи з бібліографічними каталогами, довідками тощо; аналіз навчальної діяльності студентів у індивідуальних співбесідах, на консультаціях; надання допомоги у відпрацюванні плану-графіку навчальної та науково-дослідної роботи; відслідкування та аналіз результатів всіх видів контролю, всіх форм звітності.

В роботі з першокурсниками є сенс проводити виховні заходи за наступною тематикою: Життєві плани та планування самоосвітньої, самовиховної діяльності. Мотивація навчальної та професійної діяльності. Як регулювати свою діяльність? Як управляти собою? Прийоми наукової організації інтелектуальної діяльності. Навчальна діяльність студента на лекції, семінарсько-практичному занятті. Виховання волі і характеру як умова самоосвітньої і самовиховної діяльності. Розвиток пізнавальних здібностей як засіб підвищення ефективності самоосвітньої діяльності. Умови створення робочого самопочуття. Самоосвіта в життєвому контексті.

Враховуючи зазначене вище, ми пропонуємо деканату наступну форму планів кураторів I курсу, визначивши в них такі розділи:

1. Вивчення індивідуальних особливостей студентів групи.
2. Тематика кураторських годин з проблем самоосвіти, самовиховання.
3. Тематика зборів з організації навчальної, науково-дослідної роботи студентів.

Кафедри вузу (випускаючи і ті, дисципліни яких викладаються з I курсу) мають проводити для першокурсників спеціальні заходи, тематика, форми яких відображаються у плані виховної роботи. Наприклад: Моя майбутня професія. Складові професійної майстерності. Гарний фахівець – який він? Самоосвіта і творчість в діяльності фахівця. Університетський рівень освіти: зміст та напрямки забезпечення. Професійні свята та традиції. Здоров'я та відпочинок в діяльності фахівця. Професійне довголіття фахівця. Конфлікти в професійній діяльності та засоби їх попередження. Я хочу стати фахівцем.

Спільними зусиллями деканатів, кафедр, викладачів, кураторів має забезпечуватися адаптаційна діяльність студентів. Відслідкування результатів даного процесу відбувається за умов системного аналізу діагностичних матеріалів, які отримуються на підставах апробації підготовлених методичних рекомендацій у роботі зі студентами фінансово-економічного, обліково-економічного, факультету економіки підприємств, міжнародної економіки та права, а також кібернетики та менеджменту.

Ми впевнені, що систематична, спеціально організована адаптаційна діяльність студентів допоможе в подальшому усунути перешкоди на шляху переходу до вузівської системи навчання і велику роль в цьому відіграє позааудиторна робота зі студентами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вієвська Муза, Красовська Лариса Соціально – психологічна адаптація першокурсників до навчання у вищій школі // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. – 2000. – № 10. – С. 47 – 51.
2. Кондрашова Л.В. Внеаудиторная работа по педагогике в педагогическом институте. – Киев; Одесса: Выща школа, Головное изд-во, 1988. – 160с.
3. Листопад А. А. Анализ адаптационных процессов у студентов при переходе со школьной системы обучения на вузовскую // Формування творчої особистості в навчальному процесі: Зб. наук. ст. (за підсумками роботи Міжнародної науково-практичної конференції “Формування творчої особистості в навчальному процесі” – 26 – 27 листопада 1998 р.). / Під ред. д. п. н., проф. В.К.Буряка, д. п. н., проф. Л.В.Кондрашової.– Кривий Ріг, 1998.– 237 с.
4. Ніщук Г.М. Науково – теоретичний аналіз проблеми адаптації особистості // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіки і психологія, 2000. – №2. – С. 26 – 30.

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ШКОЛЯРА У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

В статтє раскрываються условия организации учебного процесса, формы и методы обучения, которые способствуют творческому развитию личности.

The conditions of educational process, the conditions of its organization, forms methods, which help to develop the creative qualities of a person a covered in the article.

Зміни, які відбуваються у суспільно-політичному житті країни, впливають безпосередньо і на школу. Державна національна програма “Освіта” (“Україна ХХІ століття”) ставить вирішення проблеми формування творчої особистості, здатної до самостійної, активної, творчої діяльності. Але й сама особистість потребує знань і умінь творчо, нестандартно виконувати функції в різних сферах діяльності.

Шлях до рішення проблеми творчості був прокладений матеріалістичним поняттям історії.

Над проблемою виховання активної творчої особистості задумувалися багато вчених. Творчість досліджувалась психологами, філософами і педагогами. Перші спроби обґрунтувати закономірності творчості належать філософам давнини Архімеду, Геракліту, Сократу. Трохи пізніше їх ідеї одержали розвиток у працях Р.Декарта, Ф.Беконна, Г.Лейбница. Об’єднує цих вчених те, що зусилля вони направили на пояснення процесів творчого мислення з філософських позицій. Їх ідеї довгий час не отримували практичного застосування, так як потреби в масовій

творчості, соціалістичне замовлення на підготовку навчаючих, здібних до творчої діяльності, був відсутній. В міру розвитку соціальної практики стало можливим усвідомлення творчості як характерної діяльності людини. Тому сьогодні, основна засада, на якій ґрунтується загальна орієнтація навчальної і виховної роботи у школі є формування і розвиток творчої особистості, оскільки творча особистість є найбільшою цінністю для будь-якого суспільства. І ця проблема набуває зараз особливої актуальності.

Для розкриття суті процесу розвитку творчої особистості необхідно осмислити, перш за все, що таке творчість?

За словником С.І.Ожегова, “творчість – створення нових за задумом і реальним втіленням культурних та матеріальних цінностей” [3,542]. Педагогічна енциклопедія визначає творчість як вищу форму активної та самостійної діяльності особистості [4,454].

Творчість – це завжди втілення особистості, це форма самореалізації особистості, це можливість виразити своє, власне неповторне відношення до світу.

Як любому виду людської діяльності, творчості притаманні емоції, інтелектуальні і вольові процеси. Важливою умовою творчої діяльності є почуття новизни, готовність до нестандартного рішення. Але, щодо пізнавальної діяльності учнів, для творчості, по всій імовірності, характерна не тільки новизна, але й користь.

“Завершена концепція творчості XVIII століття створюється І.Кантом, який спеціально аналізує творчу діяльність у вченні про продуктивну здібність уявляти і робити висновки про те, що творчість лежить в самій основі пізнання” [1,330].

Однак, треба замітити, що діяльність учнів, хоча і пов’язана безпосередньо з пізнанням, не завжди являється творчою. Усяка творчість починається з усвідомлення

незнання. Але не усяке незнання стає знанням за допомогою творчості. Творчість являється найвищим рівнем розумової діяльності. Однак творчість – не особливий дар обраних, цим даром в більшому або меншому ступені наділене все людство. Все це дозволяє зробити висновок, що для творчості пізнавальної діяльності учнів характерна нестандартність мислення, в результаті чого народжується нове рішення або продукт діяльності, який виходить за рамки загальноприйнятих стандартів.

Становлення творчої особистості виникло в умовах діяльності, стимулюючої її творчість, активність, нестандартність мислення.

В зв'язку з цим різко актуалізується проблема формування пізнавальної самостійності, як важливого показника творчих здібностей особистості і необхідність пошуку її рішення засобами навчально-виховного процесу.

На сьогодні відбулася переорієнтація напрямків у викладанні математичних дисциплін, як засобу мислення учнів. Це означає, що математичні дисципліни повинні сприяти розумовому розвитку учнів, тобто перед вчителем поставлено завдання виховати активну, творчо мислячу особистість. І підготувати таку особистість підсилу тільки творчому вчителю, у якого на уроці цікаво, до якого учні тягнуться, виявляючи певний інтерес.

Творчий характер педагогічної праці залежить від вміння вчителя включити учнів до активного розумового пошуку, створювати і впроваджувати в технологію навчання нові методи і прийоми, моделювати навчальні ситуації і активно діяти в нестандартних умовах. Саме ці вміння характеризують творчий підхід до педагогічної діяльності.

Вирішення цієї проблеми є предметом уваги всього педагогічного колективу школи, але саме вчителі математики мають для цього виключні можливості. Звідси витікає задача вчителя створити умови для пізнавальної діяльності учнів,

озброївши їх методами і прийомами не тільки самостійної, але й творчої роботи, а також забезпечивши основними умовами творчої діяльності: обмін і боротьба суджень, свободу критики. Для забезпечення творчих умов пізнавальної діяльності необхідно:

- озброїти учнів методами самостійної роботи;
- привчити учнів до роботи з першоджерелами, навчальною книгою;
- навчити їх прийомам швидкого знаходження необхідної інформації і її обробки;
- проводити творчі дискусії на заняттях;
- створювати в доброзичливій обстановці можливості релаксації.

При цьому корисно використовувати методи розвитку творчості. Це мозковий штурм і спосіб організації колективної і розумової діяльності на основі чотирьох прийомів: розгляд проблеми в тім вигляді, в якому вона є; відмова від очевидного рішення; проведення прямої аналогії; формулювання проблеми у загальному вигляді.

Сучасне навчання передбачає, перш за все, розвиток творчих здібностей учнів на матеріалі засвоєних знань і умінь. Розвиток реальних інтелектуальних сил і пізнавальної самостійності учнів визначається установкою на активну пізнавальну діяльність, виключенням учнів в творчу пізнавальну діяльність, навчаючи їх умінню переносити засвоєнні знання в нову ситуацію, виділенню проблем знаходження альтернативного рішення (І.Я.Лернер).

При цьому важливо напруження думки учнів, збудження їх розумової діяльності і орієнтації на соціально-цінні мотиви і потреби учнів. Зміст навчального матеріалу і всі методи навчальної діяльності повинні враховувати вікові потреби учнів в самовиявленні, самоствердженні, психологічної захищеності і підтримки з боку колективу.

Важливим засобом в рішенні цих задач виступає організація пізнавальної діяльності учнів на уроці, враховуючи систему потреб, мотивів, цінностей, стимулюючи емоціонально-цінностне відношення учнів до вивчаючої навчальної інформації.

Одним з найбільш перспективних шляхів удосконалення навчального процесу є впровадження методів активного навчання. Не змінюючи собою традиційних, методи активного навчання розширюють їх межі і можливості, припускають практичне застосування знань з урахуванням конкретних умов. Активні методи навчання мають на меті залучити кожного учня в навчальний процес не як активного об'єкта, а як учасника і організатора, який самостійно, по-творчому приймає рішення і одночасно з цим розвивається як особистість.

Для цього необхідно продумати всю технологію навчання учнів у руслі розвитку їх творчості, відібрати завдання, які сприяли б цьому: домашню роботу дати у вигляді індивідуальних завдань (реферат, доклади для конференції, рішення нестандартних задач, тощо). Корисно проводити заняття у формі бесіди, "круглого столу", мікроконференції, демонстрації і обговорення конкретних результатів дослідної роботи (теоретичного і практичного характеру), стимулювати учнів до участі у науковій роботі, у наукових конференціях, олімпіадах, конкурсах. Головне, щоб всі ці завдання і організаційні форми діяльності носили не стихійний характер, а були результатом серйозної, продуманої, заздалегідь спланованої технології навчання і розвитку творчих здібностей учнів.

Аналіз шкільної практики дозволяє говорити про те, що творча людина прагне до інтелектуальної роботи, має схильність до ризику. Допитлива, оригінальна, гнучка, активна, наполеглива, завжди у пошуку, про щось запитує. В зв'язку з цим задача вчителя не прискіпати питання учнів, а

стимулювати їх, розвивати гнучкість і оригінальність їх розумової діяльності. Отже педагогічна праця — це щохвилинна творчість. Кожен педагог — це своєрідна індивідуальність. Невипадково народна мудрість говорить: “Кожен майстер на свій лад”, підкреслюючи цими словами неповторність і індивідуальність майстрів своєї справи.

І не випадково Т.В.Кудрявцев нагадує нам думку німецького дидактика А.Дістервега: “Поганий вчитель підносить істину, а хороший її знаходить”. Виходячи з цього ми повинні намагатися будувати навчальний процес. Шукаючи активні методи навчання, навчити творчості — це соціальне замовлення нашого суспільства, звернений до дидактів, психологів, до всіх вчителів [2,12].

І хоча сказано це давно, актуальність не втрачена і в наш час.

ЛІТЕРАТУРА:

1. БСЭ т.25
2. Марквардт К.Г., Кудрявцев Т.В и др. Как готовить творческого специалиста // Вестник высшей школы.- 1979.-№3.-с.10-16.
3. Ожегов С.И. Словник психологічних термінів.
4. Педагогічна енциклопедія. —К., 1993.

В.К.Буряк

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАЦІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИКОНАННЯ ДОМАШНІХ ЗАВДАНЬ

В статтє обоснована оптимальная система мер в процессе выполнения домашних заданий, которая зависит от

правильной организации во времени и очередности выполнения заданий, а также чередования периодов работы и отдыха.

The optimum system of way in the process of doing the hometasks, which depends on the correct organization in time and order of making tasks and also the alternation the periods of work and relaxation has been grounded in this article.

Проблемі оптимізації праці учнів у процесі виконання домашніх завдань останнім часом приділяється багато уваги. Розв'язання цієї проблеми сприятиме підвищенню ефективності навчально-виховної роботи школи.

Перевантаження учнів, зокрема домашніми завданнями, пояснюється невмінням учнів працювати самостійно; тим, що складніші завдання виконуються в останню чергу; відсутністю зосередженості, організованості; невмінням правильно розподіляти свій час.

Оптимальною ми вважаємо таку систему заходів у процесі виконання домашніх завдань, за якої досягається успішна робота всіх учнів на рівні їх індивідуальних особливостей. Успіх виконання домашніх завдань, зокрема учнями середнього шкільного віку, залежить від багатьох факторів роботи на уроці: взаємозв'язку між класною і домашньою роботою, від методів підготовки до виконання завдань та ін. Хоч ці фактори відіграють важливу роль, вони не можуть забезпечити високої ефективності домашніх занять, якщо не здійснювати індивідуального підходу, не додержувати раціональної послідовності виконання завдань навчальних предметів, правильного режиму праці та відпочинку, не надавати кваліфікованої допомоги.

У працях таких відомих психологів, як Н.О.Менчинська, Л.С.Славіна, висловлюється думка, що кожний учень за умов, які відповідають його психологічним особливостям, може навчатися успішно.

Організуючи роботу над виконанням домашніх завдань, слід враховувати особливості мислення кожної дитини – в одних переважає абстрактне над образним, в інших – сильно розвинене друге, у більшості ж учнів образно-конкретні компоненти мислення перебувають у відносній відповідності. Ось приклади відповідей учнів V класу на запитання, як найкраще вони запам'ятовують навчальний матеріал.

- *Я краще запам'ятовую те, що побачу. Усе, що читаю, уявляю собі.*

- *Я добре запам'ятовую те, що почую. Люблю, якщо хтось читає вголос. Можу все розказати. Сама також люблю читати вголос.*

- *Правила вивчаю швидко, а у вправах чомусь допускаю помилки. Люблю напам'ять читати вірші, але переказати прочитане мені важко.*

- *Не розумію і не запам'ятовую того, що читаю вголос. Читаю для себе кілька разів.*

Усі ці різноманітні можливості, навички, особливості під час мислення потрібно враховувати і в класі, і тим більше, під час виконання учнями домашніх завдань. Там, де вчитель вивчив особливості розумової діяльності учнів і відповідно до цих особливостей рекомендує їм методи самопідготовки, там результати значно кращі. Так, одному учневі або групі учитель радить спочатку розглянути ілюстрацію, карту, схему, діаграму, а потім починає вивчення теоретичного матеріалу; іншим учням пропонує читати вголос; школярам, у яких абстрактне і конкретно-образне мислення розвинене рівномірно, рекомендує самостійно вибрати метод учіння.

У педагогічній практиці часто виникає питання, як в умовах школи створити кожному потрібні умови для успішної роботи.

Досвідчені вчителі створюють такі умови.

Перед початком виконання домашніх завдань встановлюється однаковий для всіх режим роботи, приблизний регламент виконання завдань з кожного предмета. Розвішуються картини, карти, схеми. Двом-трьом учням вчитель дає завдання читати вголос. Деяким дозволяється вчити уроки біля карти, картин (великі можливості мають для цього навчальні кабінети, де учні можуть користуватися не тільки посібниками, які були на уроці, а й тими, яких учитель з певних причин використати не зміг). Інші учні в кінці самопідготовки переказують один одному вивчений матеріал. Звичайно, така організація самопідготовки вимагає від вчителя глибокої продуманості всіх елементів навчального процесу. Потрібно забезпечити контроль за роботою тих учнів, які готуються не в класному приміщенні; слід чітко визначити час роботи біля карти, біля наочних посібників, щоб ними могли користуватися інші.

Урахування особливостей розумової діяльності учнів, індивідуальний підхід в організації їх навчальної роботи на самопідготовці не повинні відвертати уваги вчителя від загальних вимог щодо режиму роботи, послідовності виконання домашніх завдань з навчальних предметів, контролю, самоперевірки тощо. У центрі уваги залишається загальна мета – поглиблення і закріплення знань учнів, розвиток їх мислення, подальше формування умінь і навичок, підготовка до наступного уроку.

Важливим фактором в організації домашніх завдань є послідовність їх виконання та правильний режим праці й відпочинку. Дослідження гігієністів показали, що крива працездатності учнів, у яких ще не склався стереотип розумової праці, підвищується двічі протягом дня: з 8 до 12 год. і з 16 год. до 17 год. Тому учням молодшого і середнього шкільного віку рекомендується виконувати домашні завдання від 16 до 18 – 18 годин 30 хвилин. Щодо послідовності в навчанні, то слід готувати спочатку важкі завдання, коли

попередні розумові навантаження були мінімальні, а потім – легші; спочатку вивчати теоретичний матеріал, а потім виконувати пов'язані з ним практичні вправи.

У педагогічній літературі немає праць, у яких всебічно розглядались би питання оптимального використання часу для виконання домашніх занять з конкретних навчальних предметів учнями V – VI класів. Шкільна ж практика свідчить, що висвітлення цього питання необхідне.

На основі вивчення передового досвіду вчителів, ми прийшли до висновку, що в V – VI класах раціональною буде така послідовність виконання домашніх завдань, коли спочатку готуються завдання середньої трудності, після цього складніші, потім інші; спочатку вивчається теоретичний матеріал підручника, потім виконуються письмові завдання.

З метою перевірки ефективності такої послідовності ми провели в ряді шкіл лабораторні дослідження, поділивши умовно п'ять класів на дві рівносильні за успішністю групи – експериментальну і контрольну. У контрольних групах учні виконували завдання в тій послідовності, до якої вони звикли, в експериментальних – у запропонованій: українська мова (усно), українська мова (письмово), математика (усно), математика (письмово), іноземна мова (усно).

Після самопідготовки учнів ми перевіряли якість виконання усних і письмових завдань у контрольних та експериментальних групах. Результати подано в табл. 1.

Як бачимо, домашні завдання в експериментальних групах учні виконали краще. Значно більше, зокрема, правильно виконаних завдань і відповідно менше учнів, які із завданням не справилися. Отже, при однаковій затраті часу на самопідготовку, але при різній послідовності виконання завдань здобуто різні результати.

Основними недоліками самопідготовки в контрольних групах були неправильна, хаотична послідовність виконання завдань без урахування їх складності, невміння продуктивно

використати час, відведений на роботу. Крім того, велика кількість учнів (90%) виконували з російської і української мов спочатку письмові завдання, потім учили правила.

В окремих випадках можливе відхилення від рекомендованої нами послідовності виконання домашніх завдань. Як показали дані дослідження, частина учнів працювала інтенсивніше після виконання порівняно легкого завдання. Вивчення теоретичного матеріалу теж не завжди обов'язкове перед виконанням практичних завдань: коли учні добре засвоїли теоретичний матеріал на уроці, а домашнє завдання виконується в той самий день, можна дозволити деяким учням одразу виконувати письмові вправи. Без попереднього вивчення чи повторення теоретичного матеріалу виконуються практичні завдання дослідного характеру.

Таблиця 1

Група	Кількість учнів	Відповіді					
		Повні (правильні)		Неповні (неточні)		Неправильні (не дано відповіді)	
		Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%
Експериментальна	45	18	40	17	38	10	22
Контрольна	45	10	22	19	41	16	37

Для успішного виконання домашніх завдань велике значення має раціональне чергування розумової праці і відпочинку з урахуванням віку школяра, особливостей його розумової діяльності, стану здоров'я. Вивчаючи методику організації самопідготовки в ряді шкіл ми спостерігали, що деякі вихователі не додержують відповідної науково обгрунтованої системи організації роботи й відпочинку учнів,

використовують часом методи, які не дають бажаних наслідків. Наприклад, в одних групах перерву між заняттями роблять після 45 хв. роботи, в інших – після 60 хв., а деякі групи взагалі працюють без перерви. В окремих групах учням дозволяється виходити з приміщення, коли забажається.

Відомий фізіолог М.Є.Введенський визначив п'ять умов, які забезпечують високу працездатність: поступове "втягування" в працю; рівномірність і ритм праці; послідовність і система дій; правильна організація праці й відпочинку; раціональна організація розумових операцій.

Досвід роботи показує, що в процесі виконання учнями домашніх завдань, наприклад у VI класі, доцільний такий поетапний регламент:

I етап (16 год. – 16 год. 50 хв.):

українська мова (усно)

українська мова (письмово)

математика (усно)

математика (письмово)

перерва – 15 хв.

II етап (17 год. 05 хв. – 17 год. 50 хв.):

біологія (усно)

географія (усно)

перерва – 10 хв.

III етап (18 год. – 18 год. 45 хв.):

іноземна мова та інші завдання

Організація індивідуальної роботи, перевірки, взаємоперевірки і самоперевірки якості виконання домашніх завдань.

Перший етап найсприятливіший для розумової праці, тому на цей час доцільно добирати підготовку завдань з мови і математики. Учні інтенсивно працюють над ними протягом 45-50 хв., тому перша перерва найбільша. Другий етап коротший, бо учні стомлені. На третьому етапі школярі завершують самопідготовку. Вчитель організовує допомогу

тим, хто не зміг самостійно справитися із завданням, залучаючи для цього сильніших учнів. У цей час решта учнів здійснюють взаємо- або самоперевірку.

Третій етап найбільш напружений для вчителя: треба перевірити сильніших учнів, які допомагатимуть йому в роботі із слабкішими, невстигаючими, особисто допомогти окремим учням у виконанні індивідуальних завдань, організувати само- взаємоперевірку робіт учнів.

Режим роботи та послідовність виконання домашніх завдань задовольнятимуть тих учнів, які працюють у домашніх умовах. При цьому підвищується роль батьків, старших членів сім'ї.

В.О.Сухомлинський не раз підкреслював, що школа свої завдання може успішно виконувати тільки завдяки спільній і дружній роботі із сім'єю і громадськістю.

Вивчаючи форми такої роботи, ми з'ясували, що допомогою старших користуються в середньому 35% учнів шостих класів, значно більше таких у п'ятих класах. Встановлено також, що 65% батьків не можуть надати кваліфікованої допомоги з математики.

У процесі дослідження було розроблено систему роботи з батьками. Основною ланкою в цій системі став університет педагогічних знань. У план роботи університету входили, крім інших, такі питання: "Зміст, форми і методи навчання в середній школі на сучасному етапі", "Тігієна школяра і режим домашніх занять учня молодшого і середнього шкільного віку" та ін. Робота університету не обмежувалася читаннями лекцій для батьків. Проводилися тематичні конференції, вечори запитань і відповідей, диспути, бесіди за "круглим столом" тощо. Широко практикувалися індивідуальні і групові бесіди і консультації, зокрема на тему "Керування домашніми заняттями дітей". Ефективною формою виявився запис на магнітофонну плівку відповідей учня на уроках з наступним прослуховуванням їх на

батьківських зборах. Батьки одержували переконливу інформацію про навчання дитини, рівень її знань, про те, на підготовку якого предмета потрібно звернути особливу увагу.

Важливу роль, на наш погляд, відіграють обмін досвідом виховання, поради лікаря. Тому в плані роботи, як правило, передбачалися виступи батьків і лікарів. Виступи охоплювали різну тематику, наприклад: “Як я допомагаю своїй дитині добре вчитись”, “Наш приклад і діти”, “Як ми контролюємо навчальну роботу своїх дітей”, “Робоче місце моєї дитини”, “Розумова і фізична праця моєї дитини” та ін.

Систематична робота з батьками дає позитивні результати. Значно підвищується успішність учнів, поліпшується ставлення батьків до школи, до виховання дітей у сім'ї, забезпечується ритмічність у роботі учнів у домашніх умовах.

І.А.Кравцова

УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ У ВИПУСКНИКІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ГІМНАЗІЙ

Формирование исследовательских интересов может быть достаточно эффективным, если обеспечит тесную связь учебно-познавательной и учебно-исследовательской деятельности учащихся. Дидактические условия, в зависимости от содержательной, процессуальной и мотивационной стороны учебно-исследовательской работы, должны быть организованы с учетом возможностей, способностей и опыта познавательной активности обучаемых.

The formation of the research interest may be effective enough, if the close connection of the educational-cognitive and educational-research activities of pupils. Depend on the profound, process and reasons side of educational-research work didactic conditions must be organized by considerations of opportunities, abilities and experience of pupils educational-cognitive activities.

Серед багатьох проблем педагогіки взагалі і дидактики зокрема, неабияке місце посідає проблема формування у випускників педагогічних гімназій інтересу до навчально-дослідної роботи. Адже, як свідчить статистика, чимало з них є потенційними студентами факультетів нашого університету, і залучення їх до цієї сфери діяльності стане у пригоді у майбутньому навчанні.

Власне, педагогічні гімназії і повинні прищеплювати і стимулювати інтерес своїх вихованців до професії вчителя, яка, без сумніву, є творчою і найважливішим компонентом якої має бути дослідна робота.

Щоденний пошук оптимального розв'язання нестандартних ситуацій і педагогічних завдань породжує необхідність формувати у гімназистів інтерес як до педагогічної професії, так і до дослідної діяльності. Розвиток творчих здібностей учнів, їх спроможність до творчого пошуку спричиняють свідомий вибір професії вчителя і сприяють формуванню майбутніх фахівців.

Найбільш вагомими складовими інтересу до роботи вчителя, до творчих підходів щодо розв'язання педагогічних проблем є такі, що не можна залишити поза увагою, а саме:

1. Пізнавальна спрямованість, яка характеризує притаманний інтересу процес поглибленого вивчення предмета, явища або факту;
2. Позитивна емоційна спрямованість, що свідчить про значимість і позитивне відношення до об'єкта дослідження;

3. Сталість, що характеризує тривалість і перевагу над іншими інтересами;
4. Особливість, яка визначає щонайкращу увагу та активну взаємодію особистості з об'єктом дослідження;
5. Галузь інтересу як основна сфера його прояву, що й обумовлює існування цього інтересу.

Зазначимо, що у студіях з психології та педагогіки основна увага акцентується на перших чотирьох ознаках інтересу. І це не випадково, оскільки за своєю сутністю вони однакові для всіх вікових груп, як от: учнів, студентів і вчителів. Проте остання, п'ята ознака, є різною. Скажімо, для учня, який зорієнтований на дослідницький педагогічний пошук, для студента, який бере участь в навчальній і науково-дослідній роботі, і для вчителя, який робить певний внесок у розв'язання наукових і педагогічних проблем.

Тому адекватна оцінка сутності інтересу і осмислення самого процесу його становлення не можливі, по-перше, без правильного розуміння його природи і динаміки і, по-друге, без урахування особливостей професії вчителя, специфіки педагогічної діяльності, її характеру і спрямованості, які змінюються з часом. І це повинні розуміти вихованці педгімназій для того, щоб свідомо обрати професію педагога.

Безперечно, і процес становлення особистості гімназиста, і його готовність до виваженого вибору майбутнього фаху тісно пов'язані із розвитком пізнавального інтересу. Професія вчителя складна і по суті є комплексним явищем, в якому пізнавальні процеси посідають важливе місце, хоча і не є самодостатніми. А тому, вважаємо, що вичерпне уявлення про працю вчителя, як об'єкт інтересу, можна отримати в загальних межах уявлень як про професійний інтерес, так і інтерес до дослідної діяльності.

У наукових публікаціях автори, орієнтуючи учнів на професійну діяльність, не обмежуються лише пізнавальними

інтересами. Навпаки, вони намагаються звернути увагу на соціальну спрямованість та зумовленість цього явища.

Визначаючи сутність поняття “професійний інтерес”, вони посилаються на його психологічну дефініцію, коли професія вчителя є тим об’єктом, що породжує певний інтерес. Для учнів педагогічних гімназій саме професія вчителя і є об’єктом вибору через прояв інтересу до нього.

Свого часу С.Л.Рубінштейн визначив двобічну природу інтересу, який становить діалектичну єдність інтересу і пізнання. Інтерес розуміється як явище, предмет, наукова чи навчальна сфери, що містять позитивні емоційно забарвлені компоненти, а пізнання – це вже вибіркова спрямованість особистості.

На думку дослідників, інтерес до педагогічної діяльності є пізнавальним, він не з’являється миттєво, це тривалий і динамічний процес.

Якщо досліджувати інтерес як педагогічну категорію, то слід звертати увагу на педагогічний процес, тобто педагогічну працю із усіма її складовими і в різних аспектах: у проявах, зв’язках і відношеннях.

Намагання деяких дослідників визначати професію вчителя як об’єкт інтересу – слушне. Проте не можна ігнорувати суб’єктивний момент цього явища, оскільки інтерес є також суб’єктивною характеристикою тієї чи іншої особистості. А це дозволяє говорити про тісний взаємозв’язок суб’єкта і об’єкта, про динаміку інтересу.

Говорячи про об’єктивні фактори, маємо на увазі педагогічну діяльність, складові цієї діяльності і цілеспрямоване залучення до різних її сторін. Все це і визначає процес збагачення інтересу, його якісне перетворення, тобто перетворення в складне особистісне новоутворення.

Тільки керуючись цим положенням, можна стверджувати, що навчально-дослідна робота має велике

значення для формування пізнавальних і професійних інтересів гімназистів, бо набуття корисних умінь і навичок, що використовуються у повсякденній життєдіяльності, можливе лише завдяки корисним заняттям, які передбачені передусім певною діяльністю.

Зміст навчально-виховного процесу і методи, якими користуються в педагогічних гімназіях, мають бути спрямовані як на розвиток інтересу до праці вчителя, так і на важливі його складові, під якими ми розуміємо навчально-дослідну діяльність учнів.

Сучасна організація навчального процесу в школах нового типу, передусім гімназіях, належна інтерпретація і розуміння важливості дослідної роботи в межах професійної діяльності учнів і майбутніх учителів має неабияке значення для формування пізнавальних і професійно-педагогічних інтересів, для своєчасного залучення гімназистів до дослідної роботи. До того ж, дослідна робота органічно поєднується із навчальною, бо навчальними планами і програмами педгімназії передбачено спеціальні курси і спеціальні види роботи, які спрямовують вихованців до творчого пошуку, породжують інтерес до педагогічних досліджень, у процесі яких набуваються й вдосконалюються знання, вміння, навички і врешті решт – досвід наукових відкриттів.

Розвиток і становлення інтересу до науково-дослідної роботи здійснюється в чотири етапи. На першому етапі маємо зацікавленість, обумовлену новизною досліджуваної проблеми, на другому – допитливість, зумовлену психічними процесами, зокрема із емоційним задоволенням, радістю відкриття нового. На третьому етапі зароджується інтерес пізнання, який складається із пошуків об'єктивних причин і шляхів розв'язання актуальних для певної проблеми завдань. І завершальним етапом є дослідницький інтерес, який являє собою обґрунтування отриманих результатів, виявлення причин і формулювання висновків пізнавальної діяльності.

Слід зазначити, що в науковій літературі існують різні точки зору на динаміку і структуру інтересу, проте етапність його беззаперечна. Очевидно, інтерес до навчально-дослідної роботи можна розглядати як різновид процесу пізнання, який також здійснюється поетапно. Але між цими двома явищами спостерігається якісна відмінність, тому акцент тієї чи іншої ознаки інтересу може або зменшуватись або збільшуватися на різних стадіях його розвитку, до того ж істотного перетворення набуває і службова функція інтересу. Наприклад, у ситуації вибору майбутнього фаху важливого значення набуває не тільки виборча характеристика інтересу, яка, без сумніву, є орієнтиром у різних галузях діяльності та навчальній інформації, а і його усталеність. І якщо на цьому етапі результативність розвитку інтересу є лише частковою, та на етапі завершення формування інтересу, має перевагу значимість його спрямованість та його усталеність, бо спрямованість і усталеність є цільовими ознаками дослідницького інтересу, а емоційність, позитивне забарвлення і пізнавальна цілеспрямованість виступають лише активізуючими, стимулюючими факторами у процесі формування інтересу. Вони відбивають ті аспекти, через які це явище може бути використане як засіб у структурі педагогічної діяльності.

Адекватне співвідношення ознак і етапів динаміки знаходимо в структурі навчально-дослідного інтересу. Проте він спеціально організований і здійснюється за певним, чітко продуманим планом у межах навчально-дослідної роботи.

На сучасному етапі, коли в суспільстві зростає розуміння важливості повноцінної, фундаментальної освіти, її безперервності, зростання вимог щодо якості підготовки педагогічних кадрів значно! зростає й вага! навчально-дослідної роботи, до якої залучаються вихованці педагогічних гімназій.

Розглядаючи дослідний інтерес як важливий компонент професійного інтересу, який якісно перетворюється із засобу, що обслуговує навчальну діяльність гімназиста, у засіб, спроможний забезпечити досягнення мети професійного вибору, можемо стверджувати, що саме процес пізнання є тією ланкою, яка об'єднує пізнавальну діяльність із педагогічною, що і свідчить про їх органічну єдність. Формування і розвиток дослідних інтересів у вихованців педагогічних гімназій є одним із важливих етапів у розвитку зацікавленості до фаху вчителя, а також обов'язковою умовою їх готовності до свідомого, продуманого вибору.

Причому логіка становлення дослідного інтересу повинна забезпечувати таку послідовність етапів, коли при позитивному ставленні до епізодичної навчально-дослідної роботи досягається природний перехід до її реалізації як системи, як цілісного об'єкту інтересу.

Все, викладене вище, підтверджує тезу провідних дидактів про те, що процес становлення науковця тривалий і складний. Однак перші навички науково-дослідної роботи мають закладатися і набуватися ще під час навчання у школах спеціального типу, а вступивши до педагогічних закладів, випускники педагогічних гімназій, мають удосконалювати знання і вміння з наукового пошуку.

О.В.Комарова

УСВІДОМЛЕНІСТЬ – ЯКІСНИЙ ПОКАЗНИК ЗНАТЬ ШКОЛЯРІВ

В статье рассматриваются вопросы формирования осознанных знаний учащихся. На основе анализа психолого-